

Innowacja pedagogiczna: „Tutor - wychowawca w szkole”

Data rozpoczęcia: 1 września 2014r.

Data zakończenia: 31 sierpnia 2017r.

Autorzy innowacji:

M.Budzyński –Autorskie Licea Artystyczne i Akademickie we Wrocławiu

J. Traczyński –Kolegium Tutorów we Wrocławiu

Innowacja dostosowana do potrzeb Zespołu Szkół Usług i Przedsiębiorczości w Płocku przez nauczycieli: Henryk Cichecki, Karola Danielak, Aldona Stegenta, Elżbieta Władyniak, Artur Lewandowski, Stanisław Domachowski

Bibliografia:

1) podstawowa

M. Buber: Ja i Ty. Wybór pism filozoficznych, Warszawa 1992

V.E.Frankl: Wola sensu, Warszawa 2010

lub

V.E.Frankl: Człowiek w poszukiwaniu sensu, Warszawa 2009

T.Widstrand: Porozumienie bez przemocy czyli język żyrafy w szkole, Warszawa 2008

T.Stoltzfus: Sztuka zadawania pytań w coachingu, Cieszyn 2012

2) uzupełniająca

J.Korczak: Pisma wybrane, t.I-IV, Warszawa 1978

J.Majewska-Opiełka: Logodydaktyka.Droga rozwoju, Sopot 2013

W.R.Miller, St.Rollnick: Wywiad motywujący, Kraków 2010

M.Żylińska: Neurodydaktyka, Toruń 2013

ks.J.Tarnowski: Jak wychowywać? Barykada czy dialog?, Warszawa 2009

ks.J.Tarnowski: Jak wychowywać? Wczoraj, dziś, jutro, Warszawa 2009

ks.J.Tarnowski: Jak wychowywać? W świecie paradoksów, Warszawa 2009

K.Robinson: Uchwycić żywioł, Kraków 2012

K.Robinson: Oblicza umysłu, Kraków 2010

A.Murzyn: Wokół Kena Robinsona kreatywnego myślenia o edukacji, Kraków 2013

L.Cian: System zapobiegawczy św. Jana Bosko, Warszawa 2001

OPIS ZASAD INNOWACJI PEDAGOGICZNEJ

I. Wprowadzenie

Tutoring wychowawczy jako metoda pracy pedagogicznej opiera się przede wszystkim na interakcji (współdziałaniu) w procesie wychowawczym między nauczycielem i uczniem. W związku z powyższym

praca tą metodą wymaga porzucania przez nauczyciela „metod” będących w sprzeczności z podmiotowością tej relacji i nieustannego określenia się wobec - procesów potocznie utożsamianych z wychowaniem, które twórcom pedagogiki dialogu są obce. Do procesów tych należy, m.in.:

Tresura

To rodzaj oddziaływania na ludzi oparty na świadomym lub nieświadomym założeniu, że mamy prawo zmusić wychowanka (i nie tylko wychowanka) do pewnych sposobów zachowania się, stosując wobec niego przymus, który polega na groźbie kary albo obietnicy nagrody. Postępowanie to przynosi skutki, pozorne, krótkotrwałe i powierzchowne, nie sięga bowiem głębokich warstw psychiki ludzkiej.

Administrowanie

Administrowanie charakteryzuje się chłodem urzędowym, oficjalnością. Ostatecznie jego głównym celem jest nie tyle dobro człowieka, ile raczej osiągnięcie zewnętrznego celu. Skrajne administrowanie prowadzi do manipulacji ludźmi. Administrator myśli sobie: „nic mnie nie obchodzi, co kto przeżywa – to i to ma być zrobione, bo jak nie...”. Wychowawca natomiast pyta się: „jak oni to przeżywają i co powinienem uczynić, żeby przeżywali lepiej, jak w tym celu z nimi postępować, bez względu na to, czy to doprowadzi do osiągnięcia danej czynności zewnętrznej, czy nie...”. Jeśli nie doprowadzi to trudno, będziemy może razem „bici” razem będziemy się bronić, ale celem naszym jest wspólne, autentyczne zmienianie siebie, a nie cel administratora realizowany wszystkimi dostępnymi środkami” (J.Tarnowski).

Trening

Zmierza do uzyskania maksymalnej sprawności w określonej dziedzinie za pomocą planowo powtarzanych ćwiczeń o wzrastającym stopniu trudności. Ważną rolę pełni w sporcie, obsłudze maszyn, sporadycznie w psycho i socjoterapii. Trening ma charakter techniczny, sprawnościowy, obejmuje określoną dziedzinę, a nie całego człowieka i nie da się utożsamić z wychowaniem.

Moralizowanie

Oddziaływanie słowne bądź przez sugestię, bądź na drodze perswazji, tzn. apelowania do motywów. Moralizator zapytany o metody wychowawcze odpowie: „Ja mu stale tłumaczę, upominam, grożę i nic nie pomaga”. Moralizowanie przynosi niekiedy skutek odwrotny do zamierzonego.

Uprzedmiotowienie

Takie myślenie o edukacji i wychowaniu w sposób krytyczny charakteryzuje Janusz Tarnowski w :” Jak wychowywać? Barykada czy dialog? (Warszawa 2009, s. 19). „Kształtowanie osobowości. Taki właśnie tytuł nosi broszura zawierająca sprawozdanie z przebiegu obrad II Konferencji Pedagogów Krajów Socjalistycznych, która odbyła się w Berlinie w dniach 12-16 sierpnia 1974 r. Tematem jej było „kształtowanie wszechstronnie rozwiniętej osobowości socjalistycznej”. A oto tytuły niektórych wygłoszonych referatów: Pedagogika i kształtowanie osobowości socjalistycznej (W. N. Stoletow), Badanie procesu kształtowania osobowości socjalistycznej - główne zadanie pedagogiki marksistowsko - leninowskiej (G. Neuner), Problemy kształtowania osobowości w socjalistycznej szkole (M. Cipro). Ale tego rodzaju ujęcie procesu wychowania nie jest wyłączną właściwością pedagogiki marksistowskiej. Także bowiem w Elementarzu rodziny katolickiej czytamy: „Wychowywać to nie tylko rozwijać... rozum, lecz **kształtować** całego człowieka, a więc również jego serce i jego charakter” (Stimpfle1984). W podobnym kierunku idą autorzy publikacji pt. Podstawy psychologii dla nauczycieli, gdzie część druga nosi tytuł: **Przedmiot** oddziaływań nauczyciela - **uczeń** (Strelau i in. 1975, 85). Takie sposoby ujęcia wychowania, dość jeszcze rozpowszechnione, nie są dziś do przyjęcia.

Degradują one niejako wychowanka do roli biernego przedmiotu i opierają się na wątpliwym założeniu, **że tylko on potrzebuje przekształcającego oddziaływania, bez czego jakoby może obejść się wychowawca.**

Pamiętam ilustrację w jakimś starym czasopiśmie, przedstawiającą artystę rzeźbiącego posąg. Podpis pod fotografią informował czytelnika: „Wspaniałe zadanie wychowawcy. Nie porywa mnie jednak „poezja” porównywania wychowawcy do rzeźbiarza, a tym bardziej wychowanka do martwej bryły. Wszak jest to młody, ale żywy i wolny człowiek. Od jego współdziałania zależy w znacznym stopniu powodzenie procesu wychowawczego. Nie można go uważać za materiał, tworzywo do jakiejś obróbki. Niezbędna jest żywa, autentyczna łączność między nim a wychowawcą, którą możemy nazwać dialogiem.”

1. Założenia pedagogiczne innowacji

Innowacja: „**Tutor – wychowawca w szkole**” jest budowana na założeniach pedagogiki personalno-egzystencjalnej (pedagogiki dialogu). Jej twórcą jest ks. prof. Janusz Tarnowski. Pedagogika ta opiera się na myśli filozoficznej Martina Bubera, Jacquesa Maritaina, Viktora Frankla, oraz myśli pedagogicznej Janusza Korczaka. Pedagogika dialogu wymaga od nauczyciela wychowawcy rezygnacji ze stereotypowej roli opartej na zarządzaniu, sterowaniu, manipulacji i egzekwowaniu na rzecz **porozumienia** z wychowankiem, **współodczuwania** z nimi i **współpracy**; rezygnacji z roli „posiadacza” prawdy fachowo pouczającego „z góry” na rzecz uważnego słuchacza skoncentrowanego na osobie (wychowanku) i starającego się zrozumieć niepowtarzalność człowieka, jego skomplikowaną osobowość, jego zależność od okoliczności i warunków, w których żyje.

Nauczyciel-wychowawca-tutor pracujący tą metodą, zachowuje właściwą i niekwestionowaną w procesie pedagogicznym funkcję kompetentnego pedagoga, który rozumie, że warunkiem skuteczności jego oddziaływania jest przede wszystkim znalezienie wspólnej płaszczyzny porozumienia z wychowankiem, mianowicie **człowieczeństwa – jedynego i wystarczającego źródła bezwarunkowego szacunku człowieka do człowieka**. Jest świadomy tego, że w sobie i w dziecku ma widzieć pełnoprawną istotę ludzką. Nie jest bowiem wychowanek jak „dziecko, które kiedyś będzie człowiekiem, ale jak człowiek, który jeszcze jest dzieckiem.” (J. Korczak).

Proces pedagogiczny realizuje się zatem w interakcji człowiek – człowiek; jest całokształtem sposobów i procesów pomagających istocie ludzkiej, zwłaszcza przez interakcję, urzeczywistnić i rozwijać swoje człowieczeństwo. [J. Tarnowski: „Jak wychowywać?”]

Nauczyciel działa siłą autorytetu, bo obcy jest mu „autorytet” siły. Działa skutecznie, mimo że nie konfrontacyjnie, uzyskuje akceptację wychowanka, a nie budzi oporu. Temu celowi służą cztery kategorie: **autentyczność, dialog, spotkanie i zaangażowanie.**

2. Uzasadnienie wprowadzenia innowacji.

Metoda tutoringowa tradycyjnie kojarzona jest ze szkolnictwem angielskim i amerykańskim w szczególności w sferze dydaktyki. Od 18 lat wykorzystywana w pracy wychowawczej w Autorskich Liceach Artystycznych i Akademickich ALA we Wrocławiu i Częstochowie a od 5 lat również w 30 szkołach publicznych we Wrocławiu oraz publicznych i niepublicznych w Gnieźnie, Warszawie, Malborku, Zalesiu Górnym, Tczewie, Ciechanowie, Siechnicach i Płocku. W zakresie działań wychowawczych jest to oryginalny dorobek pedagogiczny ośrodka wrocławskiego. Innowacja realizowana w naszej szkole czerpie z doświadczeń i wsparcia nauczycieli pracujących tą metodą we Wrocławiu, Warszawie i Płocku i odwołuje się do sprawdzonych rozwiązań przede wszystkim szkół wrocławskich.

W ramach godz. z art. 42 ust. 2 Karty Nauczyciela grupa tutorów prowadziła pilotażowo zajęcia w roku szkolnym 2012/13 w jednej z klas ZSZ nr 4. Efekty są obiecujące i zauważalne przez całą społeczność szkoły.

II. Cele innowacji

1. U uczniów i nauczycieli:

- 1) zwiększenie poczucia bezpieczeństwa psychicznego,
- 2) zmniejszenie poziomu zachowań agresywnych.

2. U ucznia wzrost:

- samodzielności;
- odpowiedzialności (w tym za proces własnej edukacji);
- zdolności do podejmowania decyzji;
- systematyczności i samodyscypliny;
- umiejętności wyboru drogi życiowej i budowania planów życiowych;

- umiejętności realizowania przyjętych planów i pokonywania trudności;
- umiejętności samodzielnego uczenia się ;
- samoakceptacji i poczucia własnej wartości;
- otwartości i życzliwości dla innych oraz wzrostu poziomu zaufania;
- odwagi w formułowaniu i głoszeniu własnych poglądów;
- umiejętności twórczego samodzielnego myślenia;
- tolerancji (akceptacji dla innych zachowań i poglądów);
- poszanowania dla pracy innych;
- umiejętności zgodnej współpracy (pracy w grupie);
- wrażliwości na losy innych i odpowiedzialności z tym związanej.

3. U nauczyciela rozwój umiejętności:

- życia w postawie dialogu z zachowaniem szacunku dla człowieczeństwa każdej osoby, oraz zmiany podstawy autorytetu nauczyciela, tj. rezygnacji z autorytetu „nadanego”, wynikającego z pełnionej funkcji, na rzecz autorytetu osobowości;
- nawiązywania i budowania dobrych relacji międzyludzkich;
- porozumiewania się bez przemocy;
- tworzenia strategii (planów) dalekich i bliskich;
- elastyczności w realizacji planów;
- poszukiwania rozwiązań w oparciu o analizę przyczyn i skutków;
- rozwijania postawy współodczuwania;
- zachowania własnej autentyczności w profesjonalnym realizowaniu zadań;
- bycia konsekwentnym z zachowaniem elastyczności w sytuacjach, które tego wymagają;
- dostosowywania wymagań do możliwości ucznia;
- oddawania inicjatywy, (podejmowanie decyzji) i odpowiedzialności w ręce podopiecznego;
- nierygorystycznej systematyczności;
- wrażliwości na istnienie granic i umiejętności ich stawiania;
- pełnienia funkcji rzecznika praw podopiecznego w szkole;
- wyznaczania odpowiednich granic swojej odpowiedzialności za podopiecznego.

4.U rodziców:

- zwiększenie zaufania do nauczycieli i szkoły,
- zwiększenie gotowości do współpracy w obszarze spełniania opieki nad dzieckiem,

- zwiększenie zaangażowania rodziców w życie szkoły,
- zwiększenie umiejętności pedagogicznych.

III. Organizacja innowacji

Przewiduje się ścieżkę realizacji tutoringu wychowawczo-rozwojowego, polegającą na utworzeniu dla wybranego oddziału (klasy) zespołu wychowawczego, gdzie jeden z nauczycieli – tutorów pełni funkcję wychowawcy koordynatora zespołu wychowawczego. Do zadań wychowawcy – koordynatora należy:

- 1) prowadzenie dokumentacji pedagogicznej (dziennik lekcyjny klasy, arkusze ocen, wypisywanie świadectw),
- 2) kontrola spełniania obowiązku nauki,
- 3) spotkania (1raz w miesiącu) z całą klasą,
- 4) spotkania z nauczycielami – tutorami koordynujące ich pracę (w zależności od potrzeb),
- 5) koordynowanie procedury wyboru i zmiany tutora dla całej klasy,
- 6) wystawienie oceny z zachowania po konsultacji z tutorem ucznia,
- 7) niżej wymienione zadania tutora –członka klasowego zespołu wychowawczego.

Do zadań nauczyciela tutora – członka klasowego zespołu wychowawczego należy:

- 1) praca indywidualna z uczniami i rodzicami (2-5 uczniów),
- 2) podejmowanie tematów związanych z obowiązkowością i zachowaniami ucznia,
- 3) prowadzenie dziennika zajęć indywidualnych.

Uczniowie klas, w których realizowana jest innowacja mają obowiązek uczestniczenia w zajęciach przewidzianych innowacją. Proces wyboru i zmiany tutora opisuje „Procedura wyboru i zmiany tutora” (zał. nr 1). Uczniowie wybierają nauczyciela – tutora z listy nauczycieli, którzy wyrazili zgodę na uczestnictwo w innowacji. Uczeń lub tutor mogą wnioskować do wychowawcy – koordynatora o potrzebie zmiany tutora. Procedura zmiany tutora powinna się dokonać w przeciągu tygodnia i od dnia ustania współpracy z dotychczasowym tutorem.

Czas indywidualnej, bezpośredniej pracy z uczniem wynosić będzie w uśrednieniu

1 godzinę w miesiącu.

Współpraca tutora z uczniem ma charakter poufny i funkcjonuje tylko w relacji tutor – uczeń – rodzice.

Zasada poufności nie obowiązuje nauczyciela – tutora w przypadkach, gdy uczeń (podopieczny) wszedł w konflikt z prawem lub podejmuje działania ryzykowne, zagrażające zdrowiu lub życiu. Zadaniem nauczyciela – tutora jest przede wszystkim motywowanie, udzielanie wsparcia oraz budowanie umiejętności interpersonalnych i społecznych podopiecznego. Tutor nie podejmuje się zadań psychologa lub psychoterapeuty.

Do zadań tutora w odniesieniu do konkretnego ucznia należy:

- 1) ułożenie z uczniem planu pracy na semestr w formie spisanej umowy (kontraktu);
- 2) monitorowanie postępów i sytuacji ucznia w ciągu semestru;
- 3) cotygodniowe spotkania z uczniem (w tym jedno w miesiącu co najmniej 30-40 minutowe);
- 4) podsumowanie wraz z uczniem wykonania przez niego planu pracy na koniec semestru (roku), z zainspirowaniem ucznia do autorefleksji;

- 5) prowadzenie dokumentacji tutorskiej (Dziennik zajęć: „Kontrakt tutorski”, „Procedura wyboru i zmiany tutora”)
- 6) sprawozdanie i autorefleksja tutora na koniec semestru;
- 8) uczestnictwo w spotkaniach zespołu tutorskiego (w ramach Tutorskiej Akademii Umiejętności);
- 9) indywidualne spotkania z rodzicami (opiekunami) w obecności swoich podopiecznych (co najmniej 3 razy w ciągu roku);
- 10) spotkania z tutorem-konsultantem.

Innowacja przewidziana jest na okres trzech lat , co jest uzasadnione długością cyklu kształcenia w szkole ponadgimnazjalnej oraz możliwością obserwacji procesów zachodzących w trakcie jej trwania. Praca tutorów będzie monitorowana

przez opiekuna merytorycznego innowacji w trakcie indywidualnych i grupowych spotkań zespołu tutorskiego, również w ramach działań Tutorskiej Akademii Umiejętności, będącej formą wsparcia i wymiany doświadczeń. Przewiduje się trzy spotkania w semestrze pracujących tutorów z opiekunem merytorycznym innowacji oraz konsultacje on-line.

IV.Zakładane efekty działalności innowacyjnej

- Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa w szkole
- Zmniejszenie zachowań ryzykownych
- Rozpoznanie przez uczniów uzdolnień i predyspozycji, co owocuje dobrym zaplanowaniem dalszej drogi edukacyjnej i zawodowej
- Dobre relacje między wszystkimi podmiotami w szkole
- Zintegrowanie wszystkich środowisk w szkole(nauczycieli, uczniów, rodziców i pracowników administracji i obsługi) budowanie wspólnoty uczącej się i wspierającej się, wspólnoty ludzi okazujących sobie bezwarunkowy szacunek według zasady głoszonej przez Janusza Korczaka „(...) dać dziecku (człowiekowi) całą zyczliwość jaka mu się należy, niezależnie od zasług czy win, zalet czy przywar”.